

sebe i historicky tím, že vysloví zásadně svůj poměr i k jednotlivým počkám socialistického realismu i k epoše moderního umění, nebo aspoň k některým jeho projevům, v nichž vidí možnost svého poučení. Neboť říci: Chceme psát o všedních dnech lidí dělajících socialismus, a kdo chcete, pojdte s námi, je přece jen trochu málo. Budoucí úspěchy umění jsou závislé, a to bývá podceňováno, i na náročnosti dnešní teorie. A je zřejmé, že o ty budoucí úspěchy nám všem jde, neboť všichni cítíme, že dosavadní literatura a umění vůbec nebyly velikým vyjádřením naší podivuhodné doby v celé její složitosti, ale z velké části jen jejím bledým odvarem.

(1956)

NOVÁ JMÉNA – A CO DÁL?

Karel Hrách

Není to příliš vděčný úkol psát o verších, které jsme v tomto ročníku otiskli v rubrice *Nová jména*, nechce-li tento článek být pouhým oznámkováním jednotlivých autorů bez hledání obecných spojujících rysů jejich poezie. Neboť toho společného, pokud jde o pozitivní hodnoty, jež by zřetelněji naznačovaly nějaké směřování, je tu pramálo. Je to pochopitelné. Jde o autory lišící se věkem, stupněm životní i spisovatelské zkušenosti a v důsledku toho i životním pocitem a pojetím společenského poslání poezie.

To by ovšem nic neznamenalo, kdyby člověk, přebíraje se tou celoroční hromádkou poezie, aspoň sem tam vzrušeně poposedl nad pevně uchopenou překvapivou myšlenkou, nad svěžím, jiskřivým básnickým obrazem, výrazovou novostí a bohatstvím. Tohoto potěšení mu bohužel autoři klepající v této době na bránu poezie poskytují nemnoho. Mohlo by to zdánlivě mluvit proti výběru (že by se mezi těmi tisíci jmen a desetitisíci básní, jež docházejí do redakce, nenašlo nic lepšího?), kdyby se ovšem v jiných časopisech a v almanaších objevovaly od neznámých autorů práce zralejší, výraznější, závažnější. S touto konkurencí může však – spíše bohužel než bohudík – naše rubrika směle soutěžit.

Pro stav, v jakém se nachází nová časopisecky otiskovaná poezie, je příznačné, že zdaleka největší ohlas vyvolaly Jermářovy verše ze sedmého čísla. Jsou snad nejlepší? Sotva. Tedy jsou nejslabší? Zdaleka ne. Na rámusu, jež vyvolaly, se mimo jiné ukázalo to, jak jsme si v poslední době odvykli, aby nás poezie dráždila, provokovala, a jak jsme si naproti tomu zvykli, aby vše běželo po stejných vyšlapaných cestičkách, bez vzruchu a překvapení. A nikde jinde se to samozřejmě neprojevuje tak zjevně jako u začínajících autorů, kteří z této doby vyrůstali. Buď to považují za status quo, s nímž jsou ztotožnění či smíření, a pak jen neradi a nesměle překračují rámec konvence všeobecně uznané, nanejvýše pěstují mírnou osobitost v mezích zákona, nebo naopak rozhořčeně chtějí vybřednout z tohoto začarovaného kruhu a jejich snahou je samozřejmě co nejvíc se lišit, přičemž zapomínají, že „lišit se“ – to je ještě poněkud málo na dobrou poezii, nehledě na to, že ve snaze lišit se od dobové konvence nedělají nic víc než to, že sahají po konvenci jiné, přitažlivější jen o to, že se dnes nenosí.

Mezi těmito dvěma extrémy, z nichž prvý nachází celkem neprávem útočiště nejspíše v různých krajských sbornících, zatímco druhý je celkem právem nucen spokojit se přítímím zásuvek a nehostinností redakčních košů, pohybuje se – myslím – poezie rubriky Nová jména, aniž do nich upadá. Jistě však daleko spíše inklinuje (pokud vím, přes všechnu snahu redakční rady) k poklidu a ustálenosti než k rvavému hledačství. To platí nejenom třeba o myšlence a výrazu jinak svěžích a hutných veršů A. Černé z osmého a desátého čísla, ale i třeba o wolkerovsky intonované básni J. Semely (č. 2), kde je dramatické a zneklidňující myšlenkové jádro sevřeno do výrazu zcela statického, který neotvírá a nejitří myšlenku, naopak ji spíše utlumuje. A touto staticností, u mladého autora povážlivou, jsou silně poznamenány i verše K. Janotky (č. 2 a 4), K. Papežové (č. 8), V. Pachnerové (č. 5) i dalších. Mladí jako by se nechtěli vyrušovat vřavou světa z pokojného spočinutí v ráji srdce, kde si budují svůj okrouhlý uzavřený svět, spočívající na intimním citu milostném a mateřském. Nebývá to svět vytržený ze souvislosti společenských, ale jak málokdy jsou ochotni otevřít jej náporům studeného větru znepokojujících nových myšlenek, přijímajíce zvenčí daleko raději jen blahodárný sluneční svit elementárních životních jistot.

Kdybychom jim k tomu řekli budiž, pak jsme povinni popřít skutečnost, že každé velké mladé umění vyrůstá z myšlenkového neklidu, napětí, pochybování, hledání, že je bezohlednou analýzou všeho, že absolutně nemůže přebírat hotové myšlenky a hotové formy, nýbrž musí si vybojovat a vytvořit vlastní pevnou půdu pod nohama, má-li být vůbec schopné života.

K tomu ovšem nevede podle mého názoru ani cesta, kterou se pustil J. Jermář v sedmém čísle, především proto ne, že autorovi samému

šlo patrně jen o málo víc než o provokaci. Na pozadí šedivého průměru se samozřejmě, i když mnozí čtenáři jsou opačného mínění, odrážejí Jermářovy verše příznivě. Jde však o to, že za prvé autor nepřinesl nic nového, že to vše tu už bylo (byť jsme na to tisíckrát zapomněli), že to ztělesňovalo určitou (a dokonce velmi potřebnou) vývojovou etapu naší poezie a že navazovat na to naprosto neznamená to opakovat, a za druhé, že se autorovi jednak nedostává potence převést svůj záměr v silný umělecký tvar a jednak jej nedokázal nebo nechtěl spojit se zřetelnou myšlenkovou koncepcí, o níž by bylo užitečné se přít. A tak nezbyvá než litovat, že přehnaný zájem, jímž poctil Jermářovy verše tisk i naši čtenáři, nebyl raději obrácen jinam.

Z průměru rubriky se ve svůj prospěch vymyká např. Vlasta Dvořáčková. I u ní bychom mohli konstatovat statickost ve smyslu, jak jsme o ní mluvili shora, je to však poněkud jiný případ, neboť tady jde o autorku zralejšího, vyrovnanějšího pohledu na svět, která zbásňuje věci zažité a mnohokrát promyšlené. Její vyrovnanost nepramení z nedostatku odvahy analyzovat, nýbrž vzniká ve spojení předchozích analýz s vyzrálou životní zkušeností. Autorka (zároveň překladatelka) pečlivě tříbí svůj střízlivý verš, v němž dovede napohled prostými prostředky dosáhnout silného účinku, když třeba báseň o těžkém údělu staré sluzky působivě vypointuje těmito verši: „Polévku má příliš slanou / stále častěji.“ Tak udrží problematické sociální téma, jež se už u přemnohých autorů pohybovalo na hranici banálnosti a plačtivé sentimentality, v patřičných mezích, aniž je zbavila silné emotivnosti. Ostatně o Vlastě Dvořáčkové bude brzy příležitost napsat více.

I básně J. Filipa, J. Kabička (č. 5) a snad ještě jednoho dvou dalších naznačují a slibují více; jsou to však z dílen svých autorů ukázky buď okrajové, nebo výjimečné (alespoň zatím), a proto se jimi nebudeme blíže zabývat.

A tak tu stojí dosti osamoceně Věra Sládková, zejména s rozsáhlou básní Kůň (č. 6), snad vůbec nejsympatičtější. Svým básnickým nosným obrazem živého a zároveň symbolického koně, jemuž „závory na všech kolejkách jsou rozevřeny“ a který „ve vás jítří / velkou lásku k životu“, ale také „tak snadno zdivočí“, obsáhla autorka nejvíce ze složitosti a „tajemné tragiky života“. Tuto báseň je možno postavit pro její dynamičnost, neuzavřenost, pro její chvějivé vibrování kolem životního, aktivního neklidu dnešního člověka přímo do protikladu k básním, o nichž se mluvilo výše.

Celková bilance nových jmen, jak jsme viděli, byla ovšem daleko méně radostná a podnětná. Opuštěme si povinně zobecňující závěry, k nimž tu není dostatek podkladů, a vyslovme při této příležitosti jednu z otázek týkajících se vůbec řízení Května. Dost mladých autorů nám stále ještě

nemůže odpustit, že věnujeme tak málo místa začínajícím. Nuže: básně, o nichž jsme tu mluvili, představují sotva jedno procento z příspěvků, jež se nám hromadí na stolech. A toto jedno procento, pečlivě vybrané nikoliv podle osobního vkusu redakce a redakční rady, nýbrž celkem eklekticky, bez ohledu na souhlas či nesouhlas s uměleckým vyznáním jednotlivých autorů, takže sotva lze mluvit o potlačování určitých *dobrých* příspěvků, jež by nebyly po chuti redakci, tedy toto procento mluví dost přesvědčivě o zbývajících devadesáti devíti. Tisknout více, tedy snížit kritéria, nebo dokonce tisknout jen začínající, znamenalo by zničit Květen jako časopis a učinit z něho bez tvarý konglomerát nevyzrálých – a vesměs pro čtenáře naprosto nezáživých – pokusů. V takovém prostředí by se sotva cítil dobře skutečný talent; a těm ostatním, kteří jsou zatím jenom plni chuti a dobré vůle, by otištění stejně nijak nepomohlo. Píší nám sice, že by ohromně potřebovali „setkat se s ohněm čtenářské i odborné kritiky“, ale je zcela jasné, že by podobné otištěné pokusy zapadly naprosto bez ohlasu, i když by jistě – nepochybujeme – dlouhá léta odpočívaly pečlivě vystřiženy v teple rodinných alb.

Bude proto daleko užitečnější zachovat pro rubriku nových jmen co nejvyšší nároky – a navíc si jí v Květnu samotném pravidelně kriticky všímat. Nejinak by tomu ostatně mělo být i s prozaickými debuty, jež se objevují v Květnu.

(1957)

PRÓZA V KVĚTNU

Josef Vohryzek

Diskuse o tvorbě mladých spisovatelů se téměř výhradně soustředily na poezii. Próza zůstává v pozadí. Není se čemu divit. Próza reaguje vždy pomaleji na změněnou atmosféru, pomaleji a „důkladněji“. I schematismus a vše, co s ním souviselo, byl proto v próze „důkladnější“ a „důkladnější“ musela být i její krize. Poezie má jaksi tradičnější právo na subjekt a některé jeho neplechy; a próza je prozatím přece jen masovější